

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól.

16. szám.

VIII. évfolyam.

1937. augusztus 15.

Szent István

Az árva, — ha behúnyja szemét vagy az égre tekint s arra gondol, hogy láthatatlanul halottak, szentek, angyalok állanak mellette, — nem árva többé.

Az ellenséges vagy közönyös nemzetek oceanjában — vízcseppnyi kicsiségű, s még így is megtiprott, megkínzott árva nép: túlvilágra költözött nagyjai felé fordítja lelkét megpróbáltatása napjaiban.

E nagyok elseje, Szent István király.

Nevét a kereszténység első vértanujától kapta, kit halálra köveztek, mert az emberiség Megváltóját szerette s követte.

A legenda szerint Szent István anyja, Sarolta fejedelem asszony, fia születése előtt fiának jövőjét illető álombeli irányításban részesült. Álombeli utasítás szabta meg a jövődö király nevét is. A név, ebben a régi korban, viselőjét jellemezte még. Ezért az Égiek, — a szívek ismerői, — segítettek az igazi nevek feltalálásában.

S a mi István királyunk valóban nem csak nevét viselte ama Szent István vértanunak, hanem szellemét is hűségesen tükrözte. Ő is mindenét kockára tette s mindenét latba vetette azért, hogy népének szeme kinyíljék s meglássa és befogadja fényét

Annak, kit névelődjével együtt ő is szeretett és követett...

A mi István királyunkat nem követték halálra, mint Szent István vértanut, de életében ő is eleget szenvedett. Szenvedett a gondtól, a meg nem értéstől, a megfeszített munkától. Szenvedett a hálátlanoktól, s mint hű király, egész népe minden bajától. Szenvedett, mert egyetlen fiát ifjan

elvesztette, — mert agg korában gonosz összeesküvők életére törtek.

De minden szenvedése alkotásra és szeretetre buzdította őt. Alkotása mivel azt örök szellemi és erkölcsi törvényekre alapította oly erős, hogy még ma is mentsvára, otthona mindenkinek, aki magyarnak mondhatja magát. Szeretete pedig olyan hűséges, hogy egész népünk még ma is benne látja atyját és védőjét. Az évről évre felhangzó zsoldáros sóhaj:

„Hol vagy István király?

Téged magyar kíván!”

mindünk szívének búját, ragaszkodását hitét fejezi ki.

A mi nagyjaink a túlvilágon sem hagynak el bennünket.

Fohász...

Uram! Téged kérek megkínzott lélekkel,
Amim még megmaradt, a reményt ne vedd el!
Összezúztad lelkem, megdöngtetted szívem,
De a sok csapás közt Hozzád tértem hiven!
Mint a tűznek lángja emésztett, égetett
Bűnöm gyalázatja s a szívem elvesztett
Hitén kívül mindent, mit embernek lehet,
Óh Uram ne vedd el végső reményemet!

Uram! Ha akarsz derű lesz az éjből,
S a föld részesülhet tavaszi napfényből...
És még a felhőből is csendülhet szózat,
Megenyhülhet Nálad a gyász és irtózat!
Aki rabdarócba öltöztetted engem,
Csak Te mondhatod azt, hogy szabad levetnem...
És én úgy remélek, hogy kegyelmet nyerek,
Óh Uram, add vissza vesztett tűzhelyemet!

Mit kell a vitaminokról tudni?

Mindennap hallunk vagy olvasunk valamit a vitaminokról és a szervezetben lévő ásványi anyagokról, vasról, mészről és egyebekről. Hirdetések, transzparenszek kínálják, hogy ez vagy az az élelem vitamindús, hogy vasat tartalmaz és csontképző anyagokból áll. Mit kell minderről a háziasszonynak tudnia, aki okosan és jól akar főzni, aki jól és olcsón mindent nyújtani kíván, ami az egészség megőrzéséhez, gyermekei testének fejlődéséhez szükséges.

Nem elégséges, — ezt tudtuk meg legújában — ha táplálkozásunk csak tápláló, ha csak hízal és csak erőt ad, illetve, ahogy a tudomány nyelvén mondjuk: ha csupán elegendő kalóriát tartalmaz, hanem szükségünk van egy csomó olyan anyagra is, amelyek a szó szorosán vett értelmében nem úgy táplálók, mint a zsír, a fehérje, cukor, melyekből nem lesz se hús, se zsír, amelyeknek nincs is kalóriával mérhető értéke és nélkülük az ember és az állat mégis elpusztul. Ezeket az anyagokat kiegészítő anyagoknak nevezzük. E kiegészítő anyagok közé tartoznak a különböző szeretlen sók, (ásványok), illetve elemek, amelyek főként a növényi eledelek útján jutnak a szervezetbe. Az állati szervezet igen sok ásványi anyagot és sót tartalmaz. Némelyiknek ismerjük a szerepét az életfolyamatokban. Tudjuk, réz és vas kell a vérvérvetéshez. A jó hiánya golyvát és elbutulást okoz. A csontképzés és az idegrendszer súlyos zavarai lépnek fel, ha a szervezet nélkülözi a meszet. Foszfor szükséges a csontképzéshez, magnézium a szaporodáshoz. Konyhasó nélkül súlyos mérgezési tünetek között elpusztul az ember. De még hány olyan só és elem van a szervezetben, amelynek rendeltetését nem ismerjük, de tudjuk, hogy nélkülük az élet lehetetlen.

Egy másik csoportja a nélkülözhetetlen anyagoknak a vitaminoké. Ezek nem táplálók, a szó szorosán vett értelemben ezek nem kalóriák és mégis ha fizikai vagy vegyi eljárással tápszereikből kivonjuk vagy elpusztítjuk őket, az ember, az állat súlyos betegségben pusztul el, ha hosszú időn át kizáróan ilyen megrontott táplálékon él. Látási zavarok, étvágytalanság, vérszegénység, lesoványodás, vérzések, idegbénulások, reumás fájdalmak, bőr- és nyálkahártyagyulladások, terméketlenség, angolkór, fertőző betegségekkel szemben való csökkent ellenállás stb. a következményei ennek.

A gazdasági viszonyok átalakulása és a vitamin.

Mármost van-e okunk attól tartani, hogy normális táplálkozásunk mellett vitamin- és sóhiányt szenvedünk? Igenis van, sőt egyre jobban fenyeget. Táplálkozásunk egyre jobban vitamin- és szegényebbé lesz. A kultúra, technika fejlődésének egyik árnyoldala ez is. Következik ez abból, hogy a kenyérkereseti viszonyok, a gazdasági élet megváltoztatásával a háztartások berendezése is átalakult.

A régi háztartás mindent otthon készített, házikenyeret ettünk, magunk tettünk el és otthon főztünk, süttöttünk. Az ebédet úgy tették fel, hogy éppen akkorra készüljön el, amikor a kenyérkereső munkájából hazajött. A konyhán figyelték, mikor szólal meg az előszoba csengője, csak akkor dobták a levesbe a tésztát. Mindennek frissnek és legfrissebbnek kellett lenni. Ma már mind ez a múlté, vagy rohamosan múltóban van. Tápszereink túlnyomórészt gyárak, raktárak szállítják. Péktől vesszük a kenyeret, cukrásztól a tésztát, még a rétestésztát, a metéltet sem készítik már frissen. Konzervgyártól szerezzük be a főzelékeket, nagy tejszarnokoktól a tejet, hűtőházakból a tojást. És mindezt betetézi az, hogy ma nem is főzetnek otthon, hanem készen hozzadják az ebédet kifőzésekől, közös konyhákrol.

A magvaknak és gyümölcsféléknek főként a héja tartalmazza a vitamint és a sókat. A héjat gyakran eldobják. Így van ez a gabonaféléknél is, amelyeknél a vitamin- és sódús korpát állatok etetésére használjuk. A liszt maga vitamin- és sómentes, illetve annál inkább az, minél jobban meg van tisztítva, vagyis mentől fehérebb. A malomtechnika fejlődésével a fehér liszt olcsóbb lett és kiszorította a barna és fekete kenyeret. Pedig nagy kár ez. A korpa olyan fontos kiegészítő anyagokat tartalmaz, amelyeket más tápszerekkel csak drágán lehet megszerezni és amelyben éppen ezért szegényes főzésnél könnyen állhat be hiány. Vissza kellene nevelni magunkat, de főként a gyermekeket fekete és barna kenyérre. Nincs vitamin- és sóértéke a lisztnek, finom lisztből készült tésztáknak, a rántásnak, a száraz hüvelyeseknek. Ezek az ételek mind nagyon táplálók, hízalók, aránylag olcsók és kiszorítják étrendünkől a kevésbé laktató vitamindús ételeket. Világszerte tapasztaljuk, hogy a cukor- és édességfogyasztás rendkívül nő. Ezek szintén teljesen vitaminmentesek és más ételek, főként a gyümölcsfogyasztás rovására terjednek el.

A vitaminok igen romlékony anyagok. Már a levegő, pontosabban a levegő oxigénje tönkreteszi. Az idő vasfoga ezt is megrágja. Az elraktározás alatt, a hosszú tengeri úton, a hűtőházban a tápszerek vitamintartalma egyre csökken, némelyikből teljesen elvész. Ezért hangsúlyozom annyira, hogy a nyersanyag lehető legfrissebb legyen. A mesziről jövő banán nem tartalmaz vitamint. Az almának és körtének a téli hónapokban szintén nincs már vitamintartalma. A télen rendelkezésre álló gyümölcsök közül a citrom és narancs őrzi meg legjobban vitaminját. A télre elraktározott, elvermelt főzelék- és zöltségfélék vitamintartalma is fokozatosan csökken.

Az aszalás, szárítás is megfosztja a gyümölcsöt, főzeléket a vitamintartalmától. A gyümölcsnek, a szárítással konzervált gyümölcsnek nincs már vitaminértéke, sőt azonban az aszalás nem bántja.

A meleg megöli a vitamint.

De legjobban a hő árthat. A legtöbb vitamin rendkívül érzékeny a hő iránt. A rövid ideig tartó

felhevítésnek még ellenáll, de a hosszan tartó és főként az ismételt felmelegítés a legtöbb vitamint elpusztítja. Ezenkívül a vitaminok egyrésze és az ásványi anyagok vízben oldódnak. Főzésnél a forró víz kioldja őket. Könnyen átlátható, hogy milyen jelentős különbség lehet a különböző elkészítési eljárások között és hogy a céltudatos konyhatechnika milyen sokat menthet meg a táplálkozásunk szempontjából oly fontos anyagokból. Igen sok vitamin és ásványi anyag vész el a hosszas áztatás, a leforrázás, a főzés közben.

A háziasszony gondoljon mindenre és ne áztassa a nyersanyagokat kellenél tovább, ne melegítse magasabb hőfokra és főként ne hosszabb ideig és ne többször, mint amennyire okvetlen szükség van. Ne öntse el a főzővizet, hanem használja fel valamilyen formában, leveshez, mártáshoz. A legcélyszerűtlenebbül készül e tekintetben (mert más szempontból vannak diétás előnyei) az u. n. angolosan készített főzelék. A legjobban óvja a kiegészítő anyagokat gőzölés, párolás, a sütés, panírozás. Kisebb a veszteség, ha gyümölcs és főzelék héjába fő, ha a főzelékhez sós vagy kemény vizet használunk.

A konzervnél halmozódnak ezek az ártalmak: hosszú időn át el van raktározva, ismételt felfőzéssel készül, a leve használhatatlan és a közvetlen fogyasztás előtt újból fel kell hevíteni. De mindezek betetőzése az az egyre terjedő szokás, hogy az emberek nem főzetnek otthon, hanem vagy hozatják a kosztot kifőzésekből, vagy kantinekban, étkezdékben étkeznek. Gondoljuk csak végig: hogyan készül az ilyen ebéd. Sokszor már 11 órára készen áll, hogy legyen idő kihordani. De van két-három óra is, mire a család összeverődik és asztalhoz ül. Az ételt három-négy órán át kell melegen tartani, vagy felmelegítik ismét. És miből áll legtöbbször az ilyen ebéd: valami berántott leves, hús, valamilyen lisztes körítéssel, vagy száraz hüvelyes, vagy sűrűn berántott főzelék, melyen több a rántás, mint a zöldség. És a többi étkezés? Reggel és délután forralt tej és fehér zsemlye, este vagy konzervhús a hentesből, vagy délről maradt főzelék — újból felmelegítve. Az ilyen étrend szinte tökéletesen hiájával van a kiegészítő anyagoknak és ilyen és ennél még sokkal rosszabb táplálékkal ezren és ezren élnek.

Amivel a hiányt pótolni lehet.

Természetesen a nagyevő, aki ezekből a hiányos ételekből nagy mennyiséget fogyaszt, az még fedezi valahogy a szükségletét. De aki keveset eszik, azért, mert sokra nem telik, vagy mert kicsi az étvágya: a betegek, vagy akiknek vitaminszükséglete az átlagnál nagyobb, mint a gyermek, a terhes és szoptató nő, azoknál a hiány fenyegető lehet, különösen a kritikus hónapokban. Az öreg emberekben gyakran lehet a vitaminhiány tüneteit észlelni. Táplálkozásuk nagyon vitamin-szegény. Nagyon ajánlatos, hogy a szokásos ételeiken kívül fogyasszanak narancslevet, limonádét, nyers sárgarépa levét, aludttejet, barna vagy fekete kenyeret.

A táplálkozásnak e hátrányos átalakulása, mint említettem, életviszonyaink megváltoztatásának következménye. Tudom, hogy pusztá prédikációval ezen nem lehet segíteni. Nem is mondom, hogy ne használjunk konzerveket, ne egyenek hozatott kosztot azok a családok, melynek minden tagját kenyérkeresetre kényszeríti az élet. Csak arra akarom felhívni a figyelmet, hogy ez a táplálék veszedelmesen hiányos, melyet ki kell egészíteni olyan tápszerekkel, amelyek a hiányt pótolják. Ilyenek a nyersen fogyasztott vagy fogyasztható tápszerek: tej, tejszín, vaj, tejfeje, aludttej, mindenféle gyümölcs, melyek között első helyen állanak a narancs, citrom, eper, ribizli, egres, málna. A nyers saláták, a nyersen is igen élvezetes főzelék-félék közül igen értékesek: a paradicsom, a sárgarépa, a zöldpaprika, a retek, torma, a vöröskáposzta, a friss nyers savanyított káposzta, a kalarábé. Főzés és sütés után is még bőven tartalmaz vitamint: a zöldborsó, a kel, a kelbimbó, a vöröskáposzta, a kalarábé, a héjába főtt és sült burgonya. Ismét hangsúlyozom a fekete kenyeret. Az állati eredetű tápanyagok közül igen bőségesen tartalmaz kiegészítő anyagokat: a máj, a vese, a velő, a borjúmirigy. Rövid ideig tartó hirtelen sütés sem értékteleníti el ezeket.

Miképen mi is megbocsátunk...

— Elbeszélés —

(Folytatás.)

Ő látta két héten át Bartha Ambrusnak egyre enyhülő vonásait, amelyek mind azt árulták el a csendes szemlélőnek, hogy ez az ember nagy-nagy változáson ment keresztül a két hét alatt, s ha netalán fagyos szívet napsugár éri majd és kiszabadul páncél-börtönéből, azt ennek a kis napszámosháznak köszönheti a falu, na meg annak a szeretetnek, amellyel ő az ellenséget ápolta, gyógyította...

— Én meghagytam volna fagnyi — mondta valaki a napszámosnak. — Vagy talán arra számítottál, hogy gazdagon meg fog jutalmazni? Annál sokkal zsugoribb!...

— Nem gondoltam semmit — szölt csendesen Dombi. — Csak azt cselekedtem, amit egy igazi keresztyén embernek cselekednie kellett...

Február közepére hívták össze az egyházi Tanácsot.

A tanácsstagok legtöbbje, de különösen Ásós Vargha Péter, a legöregebb tanácsstag, már egy héttel előtte kilincselte a komát, a sógort, a barátot, s belevonta a tárgyalásokba még az asszonyokat is.

— Gondolj csak arra — mondta Ásós, Kelemen Gyulának, — hogy ha ott történetesen a te feleségedet érte volna az a baj... Hitvány ember, aki még ebben a nagy pillanatban is tartja a haragot. Én azt mondom, ezzel az emberrel egy asztalhoz nem ülök. De nem ám. S addig be sem megyek a tanácssterembe, amíg ő ül mellettem. Kelemenné is akcióba lépett.

Az ura felé fordult csipőre rakott kezekkel.

— Persze!... Kendtek még most is puszi-pajtáskodnak velem... Holnap meg meghalhatnék a kapuja előtt!... Csak volnánk ott mi, asszonyok... A szemét kaparnánk ki!...

— Igaz, teljesen igaz — dünnyögte Kelemen. — De hát mit tegyünk?

— Mit? — pattant föl Ásós. — Hát csak azt, hogy a gyűlés napján ne menjen be senki a tanácsterembe. Menjen ő, egymaga... Osztt szavazzon... határozzon!... Ha pedig majd a nagytiszteletű úr kérdezni fogja, hogy mi a bajunk, panaszunk, megmondjuk, hogy az, aki egy vajú-dó asszonynak nem nyitja meg még a kapualját sem, az szörnyű ember!... Mi pedig egy szörnyű emberrel nem tanácskozunk...

Ez a beszéd megisméltődött minden tanácstagnál, s egy hét alatt Ásós Vargha Péter elérte a célját, Bartha felett egyhangúlag pálcát törtek, elhatározván, hogy eltávolítják maguk közül, — de először ütnek rajta egy párat... Jó nagyokat, puffanásokat, hogy fájjon neki is valami...

Ásós táplálta a gyűlöletet Bartha ellen.

Már régen ellenségeskedett Barthával, de nyíltan még sohasem merté fölemelni ellene a szavát. Nem voltak mindig ellenségek, de amióta Ásós azt hallotta, hogy Bartha bíró akar lenni, gyűlölte rettenetesen. Ő is az akart lenni. Becsvágyó, hiú, büszke, öntelt ember volt, s még mellé vagyonos is. Nálánál csak Bartha Ambrus volt módosabb. Ásós Vargha büszke volt mindig arra, hogy tekintélyes vagyont vas-szorgalommal szerzte, ám neki is voltak „jóakarói,” akik kinyomozták és úton-útfélen nyíltan beszélgették, hogy a nagy vagyon háborús-vagyon, s a tekintély nem kiérdemelt, mert Ásós Vargha Péter manipuláns örmester volt. Ezt azonban csak igen kevesen merték hangoztatni, s így Ásós Vargha végig megtartotta magának a kellő tekintélyt s az elsőséget Árvafalván.

Jókora darab ember volt, harcsa bajusszal, kalács képpel, kopaszodó, őszülni kezdő hajjal s örmesteri tekintéllyel: nagy hordó-hassal, ami csak azért nem tűnt föl nagyon, mert magas, vállas, igazi ős-magyar termete elbírta azt a kis hájtöbbletet. Egyébként jó zamatos beszédjéről volt híres. Rábeszélőképességével mindenkit levett most is a lábáról, csak egy hajthatatlan ellenzéki maradt, Osztós Barna, egy úgazdag, az egész megyében legendás hírűvé vált telek-kereskedő.

Osztós és Ásós nem voltak haragosok, nem voltak jóbarátok. Éket ütött közéjük az a komaság!... Osztós Barna egyetlen leányának Bartha volt a keresztapja, pedig Ásós szeretett volna lenni. Ásósnak viszont egy fia volt, s ezzel kapcsolatosan olyan egybeházasítási tervei voltak, de ez a terv már a kezdet kezdetén dugábadólt, nem ő lett Osztós komája, hanem Bartha. Teljesen még nem veszték össze, de akik ismerték őket, várták azt minden nap.

Most, hogy már csak Osztós Barna egyházi tanácstag volt hátra, taktikázott Ásós.

— Őt ne értesítsük még — figyelmeztette társait. — Tudjátok, hogy komája Barthának, s ha meghallaná, hogyan akarjuk megszégyeníteni leányának keresztapját, bizonyosan elrontaná tervünket... Hozzá úgy sem járul!... Hagyjuk hát az utolsó napra a beavatást. Akkor kénytelen lesz meghajolni a többség határozata előtt...

— Úgy igaz!

— Nagyon helyes! — hagyták jóvá a tanácstagok. — S ha nem fog neki tetszeni, jogában áll tisztségéről lemondani.

Igy készült a csapda két mit sem sejtő ember számára, így határozott két egymást szerető ember fölött a falu tanácsa, akik közül minden egyes tanácstag meg volt győződve arról, hogy ő igaz úton járó, jámbor, istenfélő ember...

*

Úgy szólt a haditerv, hogy a tanácskozás napján mindnyájan jóval előbb jelennek meg a kitűzött időnél, hogy Bartha legyen az utolsó. S amikor az be fog lépni, ők felállnak, végig nézik Barthát megvetőleg... — s így tovább!...

Mi sem könnyebb, mint lealázni, megszégyeníteni valakit.

— Mondani is kellene neki valami sértőt — vetette fel az eszmét Déri Kovács Miska. — Hagy szijja a fogát!

— Az indítvány mérlegelés tárgyává tételt, — válaszolta kenetteljes hangon Árpádi Menyus, aki csak színleg volt jóban társaival, míg befelé mindegyiknél okosabbnak képzelte magát.

Csakhamar meg is állapodtak a sértő szóban s ennek kipróbálásával kezdték azon a napon, amelyre a Tanács össze hivatott. Mikor már Osztós is megérkezett, Ásós beparancsolt mindenkit a tanácsterembe és elmondta még egyszer Bartha megbocsáthatatlan bűnét és a Tanács végleges határozatát.

— Neked is be kell látnod, Barna, hogy az ilyen ember nem való egyházi tanácstagnak. Mi mindnyájan féljük az Istent, szeretjük embertársainkat, adakozunk, miért szégyenkezzünk hát Bartha Ambrus cselekedetei miatt?...

Osztós Barna elsápadt.

— És mit akartok tenni?

Déri Kovács Miska felugrott. Pulykavörösré gyúlt az arca, vad fényben lobogott a szeme.

— Hogy mit akarunk?... Még ilyet kérdezni!...

— Ha bejön a tanácsterembe, mi kimegyünk! — nevetett bántóan Árpádi Menyus is. — És te is jössz velünk... Koma ide, koma oda, a tisztesség és a jó név mindennél előbbre való!...

— Ásós egyetlen intéssel elejét vette a már zúdulni kezdő vádaknak.

— Csak csöndesen. S főleg kevés szóval. Osztós Barnát ne féltsetek, ő csak az igazak mellé pártol... És mivel most nekünk van igazunk, meghajol a Tanács határozata előtt... Esetleg, a komaság tekintetére annyit még megteszünk, hogy a lehető legkiméletesebben adjuk tudtára Barthának, hogy a Tanács föloldja őt tisztsége alól...

Osztós Barnának még a szeme is véres lett.

— Honnan veszitek ti a jogot ehhez? — kiáltotta az öklét rázva. — Ez a tanács csak a nagytiszteletű úr elnöklete alatt hozhat határozatot ebben az ügyben... Csak ő ítélheti meg, van-e akkora bűne Bartha Ambrusnak, amekkorának azt ti látjátok... Szégyen gyalázat, hogy ti vagytok a legnagyobb farizeusok, holott a ti szívetekben kellene élni legjobban a felebaráti szeretetnek... Ti mertek ítéletet mondani társatok felett?...

— Te mennyivel vagy különb, Déri Kovács? — Vagy talán az nem bűn, ha elveszünk a gazdag após pénzét az utolsó fillérig, szántunk, vetünk, aratunk az ő földjén is, de tartani már úgy tartjuk, mint egy terhes, fölösleges bútor-darabot?... Csak hallanád mit mondanak olyankor, amikor te az apósoddal pörölsz, gorombáskodol... minden ok nélkül... Mert szeretnél már szabadulni tőle!

— És te, Árpádi Menyus!...

— Hát te Ásós Vargha Péter!...

— Vagy ti, itt mindnyájan!... Ti mit szóltok? Helyes és emberi az, amit cselekedni akartok?

Ha két ember veszekszik s egy harmadik meri őket szólni, vagy rájuk meri olvasni az igazságot, egészen biztos, hamar kibékülnek azok ketten, s most már egyesült erővel esnek neki a közbeszóló harmadiknak.

Ugyan így történt Árvafalván is.

— Te is ellenségünk vagy — csapkodták a szót Osztós felé. — Te is csak a rosszat, a komiszat pártolod!

— Válassz!... Mi, vagy Bartha Ambrus!...

Osztós hamar választott.

Rázta, egyre rázta az öklét és dühösen kiabált.

— Ezt jól értitek! Vádaskodni, a másikat szapulni, meghurcolni nevét a sárban, csak azért, hogy annak a rákent szennye mellett a ti vétketek meg tudjon lapulni. De hogy egyszer valami nemeset cselekednétek, ti, magatok, azt nem! Itt van a Dombi eset!... Egy hét múlva elárverezik a házát, utcára kerül, éhen fog meghalni ő is, a családja is... Ezen segítetek, ti nagyszájú hősök!... Most még csak annyit, hogy ha Barthát nem tűritek meg magatok között, én is megyek!

— Föl is út, le is út! — ordított Déri Kovács Miska. — Éppen össze illetek!...

— Egymásnak valók vagytok — dörögte Árpádi is mély, öblös hangján.

De Osztós már nem hallotta. Minden figyelmét Ásós felé irányítva, kimért hangon mondta.

— Ez a te műved, Ásós Vargha Péter! Napok óta hallom, hogy végig kilincselted az egész falut, hogy fellázítottad az embereket!... Ó, ne gondold azt, hogy Bartha megaláztatása után a te neved, a te vagyoned több lesz!... Nem... Hitvány emberek lesztek még akkor is, ha életetek végéig itt fogtok farizeuskodni ebben a tanács-teremben... Csak ezt akartam mondani. Jó napot!...

*

Még levegőt sem vehetett a Tanács, amikor a kisbíró futott be lelkendezve.

— Jön!... Most fog kezét Osztós Barnával!...

Most indult errefelé!...

És valóban jött.

Két kezét beleszütyesztette mikádója zsebébe és egykedvűen ropta a havat. Nem köszönt senkinek az utcán, öneki sem köszönt senki. Izgalom nem látszott rajta, csupán a szeme égett... izzott..., csupán belül zúgott az az egy figyelmeztető mondat, amellyel Osztós kérte:

— Ne menj el a Tanácsba, Ambrus!... Úgy várnak rád, mint a lesipuskások a nyúlra. Ki akarnak lökni, vérig alázni... Ne menj oda!

Ő mégis ment.

Bátran, elszántan, harcrakészen. Szemébe akart nézni az ellenségeinek, hogy lássa azokat, akik megakarják őt szégyeníteni.

— Adjon Isten! — köszönt rá a kisbíróra s letette a kabátját az előteremben. — Vagyunk-e már?

A kisbíró szöszmötölt valamit az íróasztalok között s a világ semennyi kincséért se választott volna... Még képesek elbocsátani őt a tanácsbéliek, mert szóbaállt Barthával.

— Ha Péter megtagadhatta Jézust, még hozzá háromszor, én miért ne tagadhatnám meg Barthát — egyszer, — gondolta. S úgy tett, mintha nem hallotta volna a kérdést és egy képzelt hívásra, nagy alázattal, ügyes színészkedéssel kiáltotta:

— Jövök már, kérem!... Jövök!

Hja!... Modern világ van már falun is. Ez előtt még csak a „hektikát“ ismerték, ma pedig már a „taktikával“ is tisztába vannak.

Bartha megvetéssel nézett a kisbíró után s kesernyésre húzódott a szája. Majd egy fanyar mosollyal belépett a tanácssterembe. Köszönt és várta, fogadják-e?

Nem fogadták.

Néma, temetői csend volt a teremben. Először egymás szemét keresték a tagok, majd a mennyezetet, az ablakokat nézték, a ceruzájuk hegyét, szóval mindenková fontos volt nézni, csak az új jövevény szemébe nem. Bartha Ambrus úgy tett, mintha nem tudna semmit s nagy lelkinyugalommal ült le a helyére. Ásós Vargha Péter mellé.

Az csak izgett-mozgott a széken. Föl is állt volna, meg nem is.

— Na Péter! — intett a szemével Déri Kovács Miska — Kezdd hát el!...

A nagy pillanat előtt azonban az öreg tanácsagnak inába szállt a bátorsága. Félig felemelkedett ugyan, de így csak komikusabbá vált a helyzet. Ült is, meg állt is...

Már-már veszély fenyegette a helyzet komolyságát, amikor hirtelen felugrott Kelemen Gyula.

— Bartha Ambrus!... Halld meg, mit határozott felőled a Tanács. Te nem fogadtál be egy vajudó asszonyt, aki élet és halál között lebegett. Mi ezen embertelen cselekedet miatt megvetünk s veled többé egy tanácsasztalhoz nem ülünk!...

— Szégyeld magad! — ugrottak most már föl egymásután a tanácsstagok és elhagyták a termet. Mindegyik mondott neki valami sértőt, mindegyik

ütött rajta egyet, erőset... fájót... S ő egy szó, egy hang nélkül türte mindezt.

Pár perc múlva egyedül maradt.

Lehajtotta fejét a zöldposztós asztalra s felszuklott belőle a megkorbácsolt, megalázott férfi siró, jajgató, panaszos szava.

— Istenem!... Meddig kell még szenvedni!

A kisbíró a kulcslyukon leskelődött. Hogy sírni látta a megszegyenyített, idős férfit, hátrafordult és megbánással a szívében így szólt a tanácstagokhoz:

— Bartha Ambrus sir!

Később megnyílt az ajtó és kilépett rajta Bartha. Hatalmas termete egy araszra zsgorodott, de azért fejét magasratartva nézett bele a szemekbe. Aztán csendesesen, inkább csak a kisbíró felé fordulva mondta:

— Fejétől romlik a hal!... Mit tegyen a falu, amikor még a vezetői is farizeus, képmutató életet élnek, rosszindulatúak, sötéten gondolkodók... Ma békülési szándékkal jöttem közétek, bűnbánattal a szívémben, s a Tanácsot akartam felkérni, tegye jóvá hibámat, mert én ahhoz igen gyenge, bűnös ember vagyok... De így is jó!... Isten veletek!... Fejébe dobta a kucsmáját és elindult.

— Ambrus! — kiáltotta ekkor Kelemen Gyula. Már megbánta, hogy olyan durva volt s ő kezdte el az egészet. Ki tudja, talán nem is történik semmi, ha ő nem áll fel. — Ambrus!... Állj meg egy szóral!

Bartha vissza fordult.

Fakó arca rángatózott, tekintetéből megvetés sugárzott és egy dacos vonás látszott a szája szögletén.

— Bartha Ambrusnak nem ez a kegyelem kell...

A pap akkor lépett a terembe.

Elkapta az utolsó szót s hamar megértett mindent. Elkésett... Pedig Osztós Barna azonnal értesítette arról, hogy mi történik a községházán. Sietett, még futott is, de ime, elkésett!... Azért elébe állt a távozónak.

— Hová oly hévvel, Ambrus gazda?

Bartha tisztelettel, de önérzetesen felelt.

— A falu száműzött... Oda megyek... A csöndes magányba... Vezekelni!...

Nagy vigyázva megkerülte Sámsonyi nagytiszteletű urat, és kucsmáját jól a fejébe húzva kilépett a szállingózó hópolyhek közé...

*

Nyolc nap múlva árverezték Dombi házát.

Azt a házat, amelyet egy jó fél életem keresztlől tudott csak megszerezni magának s amelynek födele alatt, ha éhezve, koplalva, de biztos védelmet talált családjával a tél dermesztő hidege ellen, s amely ha nem is volt még kifizetve, mégis csak a sajátja volt. Ragaszkodott is kis házához s mindent elkövetett, hogy megmentse. Szembeszállt még a sorssal is, de végül is az győzött... Az volt az erősebb, a hatalmasabb... S mikor aztán már látta, hogy ő valóban szerencsétlen Dombi, és a tönkrement megakadályozni semmiképen nem tudja, egészen kint, túl a lakott részeken, kukoricaszárból épített magának egy kis gunyhót és úgy rendezte

be, hogy az árverés után oda fog beköltözni... Hacsak addig meg nem szánja őt a falu...

De a falu nem mozdult.

Egy kis étellel még csak megsegítették, hanem, hogy közösen váltsák meg Dombinak a házat, arra nem is gondoltak. Csak három nappal az árverés előtt jutott eszébe Kelemen Gyulának, mit is mondott azon a délutánon Osztós.

— „Itt van a Dombi eset... Egy hét múlva elárverezik a házat, az utcára kerül, éhen fog meghalni a családja... Ezen segítetek, ti nagyszájú hősök!...”

Kelemen segíteni akart.

Úgy ajánlotta, hogy a tanácstagok adják össze a szükséges összeget, de akkor valaki azt mondta, nem csak a Tanács kötelessége Dombin segíteni, hanem az egész falué... Rendezzenek gyors gyűjtést.

— Ez nem lesz jó — okoskodott Árpádi Menyus. — Kevés hozzá az idő. Hanem menjünk el oda mi magunk és árverezzünk a házra. A költséget egyelőre mi viseljük...

Ebben aztán végleg meg is állapodtak.

Hagy lássa meg a falu, hogy milyen jószívű és nemesen gondolkozó előljárói vannak, na meg hagy lássa az a vén zsgori Bartha is, hogy mi lett volna az ő kötelessége Dombival szemben.

Igen ám, de az már napokkal előbb meglátta.

S az árverés napján, alig hajnalodott még, kigördült kocsija a házból és ráfordult a városba vezető útra. Jóval előbb volt ott, mint az előljárók, de csak az utolsó percben kereste fel az árverési helyiséget. Nem csinált nagy zajt, szép csendes szeretett volna meghúzódni valamelyik sarokban, de Ásós sasszeme meglátta.

— Itt van Bartha is — súgta a társainak. Összenéztek.

Mindegyiknek ott égett az arcán a nagy kérdés: mi lesz most?... Mihez tartsák magukat?

Sok idő nem volt a töprengésre. Határozni kellett...

Déri Kovács Miska gondolkozott a leggyorsabban.

— Kitartunk, — súgta — még akkor is, ha húszezerre veri is föl az árat!... De ezt a házat nekünk kell megvenni!... Nem szabad, hogy Bartha lefőzzön bennünket...

Már csak annyi idejük volt, hogy igent intsenek egymásnak. Egy perc múlva megkezdődött az árverés.

— Ezeregyszáz! — hangzott a hiénák sorából a kikiáltási ár után.

— Ezerkettőszáz! — dörögte csakhamar Kelemen Gyula.

— Ezerkettőszázötven! — mondta egy másik hang.

Most Ásós szólalt meg.

— Ezeröttszáz!

Aztán elégedetten nézett szét magakörül. Az árverezők még magukhoz sem tértek ámulatukból, s máris újabb ajánlat érkezett elő a sarokból.

— Kettőezer-öttszáz!

A hiénák észhez tértek. Hamar megértették, hogy ők itt nem kereshetnek s tüntetőleg elhagyták a helyiséget. A távozás után beálló csendbe dörögte bele Ásós, hogy:

— Kettőezer-ötszázötven!...

— Először... másodszor... és máris hangzott úja Bartha szava a terem sarkából, erősen, de érezhető nyugodt fölényességgel.

— Kettőezer-nyolcszáz!

Egy negyedóráig folyt az ádáz harc.

S végül is Bartha győzött. Hideg arccal lépett elő a kalapács végső koppanása után a sarokból és az árverelő asztal előtt megállva diadalmas tekintettel nézett hátra.

A Tanácsot már nem látta.

Hirtelen sötét gondolata támadt.

Hátba az előljárók bosszúból most rábeszéli Dombit, hogy ne fogadja el tőle a visszavásárolt házat... Igérnek neki másikat, csak azért, hogy ő ismét szegényben maradjon!...

S ő még mindig itt járja a hivatali helyiségeket, hogy Dombi nevére írassa vissza a házat. Ha mégegyszer olyan jó lovai is volnának, a tanácsstagokat már akkor sem érné utól.

Gyorsan elvégezte a dolgát miközben kialakult benne egy terv.

Egy altiszttel iratott egy pár sort Dombinak.

„A házat megvettem s azt ismét a maga nevére irattam. A felárat póstán küldöm el... Hálálkodó köszönésre ne is gondoljon, hiszen azzal én is adósa maradtam... Bartha Ambrus.”

Az utcán előszólitott egy bérautót.

— Dupláját kapja a megszabott viteldíjnak, ha ezt a levelet a leggyorsabban elviszi Árvafalvára.

Rögtön ki is számították oda-vissza a díjat s azt megduplázva fizette ki.

A soffőr kapcsolt és az autó elrobogott.

Bartha odatámaszkodott az épület előtt álló kocsijához és boldogan nézett az elszáguldó autó után. Aztán sóhajtott egyet, nagyot, mélyet, megkönnyebbülten és két könnycseppet törült ki a szeméből.

Egy pár perc múlva megjárta a póstahivatalt is, utána pedig elhagyta a várost.

*

Tavasszal megrendítő tragédia történt.

Suta Máté agyonlőtte a feleségét, azután önmagába is durrantott kettőt. Nyomorgó, részeges napszámos volt, éppen olyan szegény, nincstelen pára, mint Dombi, de annak erőt adott a hite, kitaratást a benne élő remény... Suta Mátéék nyáron még csak úgy ahogy eltengődtek, de télen olyan napjuk is volt, hogy csak a gyerekek ettek. Kilencc éhes száj tátogott egy falat kenyérért... nekik ugyancsak kevés maradt... Ami jutott volna, az lecsúszott Suta Máté torkán...

Össze-vissza futkosott a falu.

— Szegény árvák! — hangzott innen is onnan is. — Szegény, éhes árvák!...

A tavaszi szellő, játékos kedvében-e avagy talán rejtett szándékkal, a Bartha-ház nyitott ab-

lakán is bedobta ezt a rettenetes hirt. Körülcso-
kolgatta Ambrus gazda fakó, megfogyott arcát, az-
után a fülébe duruzsolta:

— Segíts rajtuk, Bartha Ambrus!... Segíts az elhagyott árvákon!

Bartha Ambrusnak jólesett a szellő enyhe csókja, s hogy ne lásson semmit, csak érezzen, behúnyta a szemét. Hátra dőlt a széken, s látott képzeletbeli képeket, melyek villámgyorsasággal peregetek le előtte... Küzdött, harcolt egy láthatatlan ellenséggel, de csakhamar kimerült. Szempillái fáradtan meg-megrebbentek, melle zihált, szájából ki-kicsúszott a pipaszár... Kicsit el is szunyókált...

Mikor felébredt, István bácsit kiáltotta.

— Eladó még a Szeredi-ház?

— Nem kell az senkinek se — válaszolta a vén szolga. — Átok tartja azt megszállva!

Bartha járkálni kezdett.

Egyszer csak megállt.

— No ha másnak nem kell, kell majd nekem... Úgyis elég régen nézem már a rámmeredő csupasz falakat, az állandóan becsukott ablakablakát...

Újra elidult, újra megállt.

— István!

— Parancs!

— Fogjon be és menjen el a nagytiszteletű úrért.

Egy óra alatt elintézték az ügyet.

Sámsonyi nagytiszteletű úr búcsúzásnál melegen megrázta Ambrus kezét és rámosolygott.

— Hogy a falu mit pletykál erről a házról, az mellékes... Mi jól tudjuk, ma már nincsenek ördögök. Csak munkára fel, Ambrus gazda, május végére fel is avatjuk...

Bartha fénylő szemmel, aggódással a hangjában kérdezte:

— Addig hol lesznek az árvák?

— Nálam — felelt a pap megnyugtatólag. — Feleségem majd gondjukat viseli... Látja, Ambrus gazda!... Ez az igazi út!... Így megfogja találni lelke békeességét... Ez az oly régen keresett út az emberek felé...

Minden a legnagyobb titokban történt.

Egy szép napon Bartha nevére írták a házat, amely az övének oldalszomszédja volt, s amelyről sok mindent összebeszéltek az emberek.

Sok évvel ezelőtt egy burgonyakereskedő volt a ház. A kereskedő egy éjjel kirohant az utcára, hogy kísértetek járnak a házában. Reggelre aztán kiderült, hogy a kereskedő megőrült, de ettől a naptól kezdve lábrakapott egy hír, amely szerint csakugyan járnak kísértetek a házban. Sokan úgy toldották meg a babonás mesét, hogy most már maga a megőrült kereskedő is, aki három nap múlva meghalt, hazajár éjszakánként. Amikor aztán Szeredi, az örökös, elakarta árvereztetni, nem akadt rá vevő, de még bérlő sem... Hosszú hónapok múlva egy merész gazda kibérelte, mivel hihetetlen olcsón kapta bérbé a házat, de alig három hónap után felmondta a bérletet.

— Nincsenek a házban szellemek, — mentegette magát — de feleségem nem akar tovább benne lakni. Minden éjszaka felijed, hogy valaki járkal a szobákban...

Mi tagadás, ezután, még Sámsonyi nagytiszteletű úrnak is be kellett látnia, hogy ha szellemek nincsenek is a házban, nem valami kellemes beköltözni egy olyan lakásba, amelyet már másvalaki elhagyott azért, mert az asszonya nem tud aludni éjjel...

Tehát ezt a házat irták az egyik szép napon Bartha nevére, a másikon meg kőművesek estek neki, vakoltak, falakat húztak, meszelték, olyan őrült iramban, mintha legalább is bánatpénzhez lett volna kötve az átalakítás elkészülésének ideje. Bútorok érkeztek, gyermekágyak, apró asztalkák, kilenc rend egyforma ruha, szóval minden, ami csak egy árvaház részére szükséges...

S mire elközelt a május, csaknem teljesen készen állt az árvaház a kilenc kis árva befogadására...

*

Május utolsó vasárnapjára tervezték a felavatás ünnepségét.

Már gondozó is akadt Oszlós Katica személyében, aki keresztlánya volt Bartha Ambrusnak, s aki egy öregasszony segítségével szívesen vállalta Sámsonyi nagytiszteletű úr és a kedves keresztapa felkérésére az árvaház vezetését — díjtalanul...

Árvalfalva pedig még mindig nem tudott semmit.

Senkisem beszélt már Bartha jólsikerült oldalbarúgásáról, minden embert egyedül, kizárólag az érdekelt, hogyan viszi nagy fáradtsággal előre a falu papja az árvák ügyét. Mert, hogy árvaház épül, az nem volt titok... Csak az, hogy ki építteti...

— Nemcsak a Homokos-árvák lesznek ott! — mondta büszkén, öntelten Ásós, mintha az árvaház létesítése egyedül az ő érdeme lett volna. — Ahány árvája csak van Árvalfalvának, az mind otthont fog találni abban a szép házban!

— Oszti ki fizeti azt? — kérdezte egy idősebb bácsi, tele aggodalommal, pénztárcájának amúgy is nagy terhére gondolva.

— Ne ijedjen meg, Izsó bácsi... Isten nevében megy!... Sámsonyi nagytiszteletű úr mondta, hogy még egy fillérjébe se fog kerülni a falunak...

Ebben mindenki megnyugodott volna, ha az utolsó napon ki nem pattan az árvaház adakozójának a neve. Pedig ekkor már élnet a meghívó az egyházi vendégeknek, a főbíró is bejelentette, hogy okvetlen jelen lesz az avatási ünnepélyen. Az is ki volt már dobolva, hogy másnap, vasárnap, hol legyen a levente-zenekar, hol álljanak a gazdafiúk, a magyarruhás nagy leányok, hol sorakozzanak fel az apró gyermekek, hol és hogyan álljon a nép. Már az is ki volt hirdelve, hogy kik adnak kocsit a vasúthoz, kik kölcsönöznek asztalt, széket s így tovább... Ott volt már a kilenc árva is az újonnan berendezett otthonban, amelynek homlokzatán márványba vésett aranybetűk hirdet-

ték, hogy e ház a szeretet, a béke hajléka... De az ajándékozó nevét még titkosan rejtette el a lepellel takart emléktábla...

Még ennek dacára sem történt volna semmi, ha Árpádi Menyus az utolsó este fel nem izgatja a frissen kapott hírrel a falu népét.

— Ott leszel holnap? — kérdezte Asóstól szombatn este a vendéglőben.

— Ott, — hangzott a válasz. — Árvalfalva érdeke, hogy minél nagyobb számmal legyünk ott...

— Hm! — gondolkozott Árpádi és az arcát simogatta. — Akkor is, ha egy ellenséged adta a házat?

Ásós megrázta fejét.

— Nekem csak egy ellenségem van... Az pedig még a kenyeret is sajnálja, amit megeszik. Az ilyen nagy áldozatra nem volna képes...

— De ha mégis!... Hisz manapság olyan sok csoda történik...

Ásós Vargha Péter gyanút fogva ugrott föl.

— Csak nem akarod ezzel azt mondani!...

— De igen, Péter... Biztos szájból hallottam, Bartha Ambrus neve van azon a táblán... Ő vette meg a házat és a saját költségén alakította át árvaházzá... Hogy minket lekenyerezzen!

Ásós visszazuhant a székre.

Úgy nézett Árpádira, mintha attól függött volna az élete, s csak nehezen tért magához. Buzogány ökle felemelkedett, majd rádobbant az asztalra.

— Nekünk nem kell az a ház!... Megyek, fel-lármázom az egész falut, s inkább egymagam ne-velek fel kilenc árvát, sőt, akár százat, ha kell, mintsem Bartha Ambrustól valamit elfogadjunk... Hogyne!... Mi még nem felejtettünk... Mi még nem felejtettük el a Dombiné esetét... Persze, dörgölődni akar... Megvásárolni bennünket hitvány-pár pengőért...

Ismét felugrott és kirohant az ivóba, egyenesen fel egy üres asztalra. Lóbálta rettenetes ök-leit, akár egy súlyos dorongot.

— Emberek!... Véreim!... Árvalfalviak!...

A zene elhallgatott, minden szem felé irányult.

— Halljuk!... Halljuk!... zúgták a mély torkok. Az ide-oda lengő ököl megállt.

— Emberek!... Bartha Ambrus építtette át a Szeredi-házat árvaházzá. Elfogadjátok-e tőle? A fősvény zsugorítól, a lelketlen, a köszívű, a kegyetlen embertől?

Egy percnyi halálos csend után eggyé válva dübörögte a hallgatóság:

— Nem kell az árvaház!... Még nem felejtettünk!...

— Úgy van!...

— Nem kell!...

(Folyt. köv.)

Felelős szerkesztő és kiadó:

GÖLLNER MÁRIA.

E játékonysági rolyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala: *

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE,

Budapest, V., Markó-utca 27. földszint 6. szám.